

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ДЕЗОРГАНІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Костенко К.А. (м. Полтава)

Анотації

В статті дається аналіз дезінтеграційних процесів сучасності з врахуванням національної стратегії розвитку «Україна -2015», в якій глибоко і послідовно аналізуються причини, які спричинили відставання України від передових країн світу; дезорганізаційним процесам, що викликали фінансову кризу в Україні; аналіз причин, що привели українське суспільство до кризи та шляхи і напрями подолання дезінтеграційних процесів в суспільстві.

In the article the author gives the analysis of disintegrative processes of contemporaneity taking into account national strategy of development «Ukraine -2015», in which the reasons of Ukraine's backwardness from the front-rank countries of the world are deeply and consistently analyzed; the analysis of the disorganization processes which caused a financial crisis in Ukraine; analysis of reasons which brought Ukrainian society over to the crisis and ways of overcoming of disintegrative processes in society.

Ключові слова

ДЕЗОРГАНІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ, СУЧАСНЕ УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО, ХАОС, ПОРЯДОК, САМООРГАНІЗАЦІЯ, СИНЕРГЕТИКА, УДОСКОНАЛЕННЯ, ЕФЕКТИВНІСТЬ, ГЛОБАЛІЗАЦІЯ, ІННОВАТИКА, УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ

Вступ

В сучасному українському суспільстві діє хаос, що свідчить про відсутність порядку на всіх рівнях. Хаос і дезорганізація – це стан системи, в якій всі елементи системи діють без стійких зв'язків між собою. І.Пригожін відмічає, що хаос здатний привести все ж суспільство до поступової самоорганізації через спонтанне формування центрів притягання і консолідації, між якими повинна встановитися рівновага. Створюється порядок спочатку простіший, потім все більш складніший, який саме і визначає якість взаємодії елементів середовища. Ця якість взаємодії може бути спочатку початковою, нерозвинутою, а потім все більш високою, і все більш удосконаленою. Шляхи подолання дезорганізаційних процесів в сучасному українському суспільстві наступні: першочерговість виконання завдань; відповідність вимогам чи стандартам; розподіл функцій і ресурсів; підпорядкування згідно ієрархії; узгодженість цілей і функцій. Порядок є міра співвідношення між вольовими і соціокультурними правилами, між запланованим і спонтанним, що забезпечує найбільшу життєстійкість організаціям всіх масштабів. Недостатність порядку – причина багатьох негараздів у нашому

суспільстві: якщо хаос є відсутність порядку, то дезорганізація є порушення правил порядку. Дезорганізація відбуваються по наступним напрямкам: розхитування системи; недотримання норм і законів; дезорганізація; суперечливість; руйнація порядку. Більшості наших організацій не вистачає інноваційності. Управління змінами слід вважати ефективними, якщо воно співставляє інноватику з потребами організацій. Система повинна прийти до свого стійкого розвитку, що характеризується поєднанням трьох факторів – екологічного, соціального, економічного. Економічні фактори необхідні для планування розвитку територій; соціальні фактори є ключовими при вирішенні конфліктів між зацікавленими сторонами; екологічні – при використанні природних ресурсів. Сьогодні зусилля сучасного суспільства направлені на системне використання цих факторів.

Мета статті:

- проаналізувати сутність дезорганізаційних процесів в сучасному суспільстві та шляхи їх подолання;
- обґрунтувати теоретико-методологічну основу аналізу дезорганізаційних процесів в сучасній Україні та понятійно-категоріальний апарат їх аналізу;
- окреслити можливі шляхи еволюції сучасного українського суспільства до його стабільного стану;
- визначити основні елементи, істотні риси та напрями розвитку стабільного суспільства та подолання розриву від розвинених країн світу.

Обговорення проблеми

Об'єктом дослідження є аналіз дезорганізаційних процесів як суспільних феноменів.

Предметом дослідження є пошуки шляхів і напрямів оптимізації механізмів державного управління, направлених на якісне перетворення українського соціуму.

Методи дослідження:

Філософська реконструкція українського соціуму у період суспільних трансформацій висвітлює низку методологічних проблем. Вони пов'язані зі складнощами узагальнення і оцінки різноманітних, часто взаємовиключних даних, що розкривають внутрішню неоднорідність та динамічність ходи повсякденного життя. Дослідницький процес супроводжується реконструкцією єдиної системи взаємозв'язків з окремих її елементів. Тому при вивченні дезорганізаційних процесів в українському соціумі необхідним є безумовне поєднання методів, адекватних мікро-і макрорівням соціально-філософського дослідження. Особливого значення в нашому дослідженні набуває герметичний метод, який враховує специфіку процедури інтерпретації тексту, що є особливо значимим у процесі реконструкції дезорганізаційних процесів сучасного українського суспільства. У статті використовувався комплекс

загальнонаукових методів: історико-філософського (для аналізу розвитку соціально-філософських концепцій розвитку українського соціуму; аналізу і синтезу (для характеристики теоретичних основ дослідження процесу еволюції сучасного українського соціуму); генетичний метод (для встановлення стадіальних відмінностей розвитку українського соціуму); метод системного та структурного аналізу (для визначення рівнів розвитку українського соціуму в період суспільних трансформацій); порівняльного (для аналізу проблем присутності людини в різних соціальних та економічних структурах); синергетичного (для аналізу суспільства, що розвивається як складна самоорганізаційна система). Методологічним підґрунтям вирішення та визначення завдань у порівняльному та парадигмальному вимірі філософсько-антропологічного та соціального аналізу дезорганізаційних процесів стали праці зарубіжних та вітчизняних вчених, особливо концепції суспільства, що трансформується (концепція „залежного розвитку”. Старка, розроблена спільно з Г.Грабером і Л.Брюстером про значення минулих структур і цінностей для спрямованості постсоціалістичної трансформації; концепція соціальних механізмів трансформації Т.Заславської; теорія соціальної трансформації О.Куценко; теорія про вплив масових соціально-психологічних „патологій” на характер трансформаційних процесів Є.Головахи і Н.Паніної; концепція соціально-адекватного управління В.Буреги; концепція філософії гуманістичного менеджменту В.Воронкової; концепція суспільства як єдиного соціального організму В.Бека). Одним із таких ендогенних чинників, що впливає на динаміку трансформаційних процесів, може виступати національна свідомість членів соціуму.

Виходячи з принципу методологічного плюралізму, використовується системна методологія, в контексті якої подолання дезінтеграційних процесів в українському соціуму розглядається як складна система, що обумовлена як об’єктивними, так і суб’єктивними факторами: 1) феноменологічний метод дав можливість глибше сягнути всі процес, що відбуваються в українському соціуму в умовах глобального розвитку суспільства; 2) історико-порівняльний метод дозволив проаналізувати різні аспекти деструктивних процесів в суспільстві, що трансформується; 3) соціально-психологічний метод дав можливість проаналізувати різні соціальні та психологічні стани та шари населення в умовах кризового соціуму; 4) системно-структурний, що дозволив експлікувати соціальне буття як складну систему, що само розвивається та має певну структуру; соціосинергетичний, що дозволив проаналізувати соціальні та економічні процеси в контексті полі лінійності та не лінійності; модернізаційний підхід, що сприяв аналізу культури як фактору змін.

Теоретичне та практичне значення дослідження даної теми сприяє збагаченню категоріального апарату філософії гуманістичного

менеджменту, соціальної філософії та культурології. Переосмислено комплекс ідей, теоретично-наукових, соціально-практичних надбань різних напрямків класичного та некласичного стилю філософування.

Дискурс класичної філософії виходив з пріоритету всезагального перед одиничним. Отже, емпіричні форми буття, які репрезентували для класики невлесимий порядок деструктивної повсякденності, були винесені за межі основних векторів розвитку філософської думки. Традиція філософування, що бере свій початок від Платона, постулювала пріоритет незмінності ідей над світом скінчених речей. Навіть такі винятки у класичному дискурсі філософування, як концепції Аристотеля та І.Канта, що обґрунтовували принцип доповнюваності теоретичної і практичної філософії, - також, врешті-решт, спрямували свою увагу на всезагальні принципи буття. Обидві стратегії, хоча і передбачають існування донаукових форм знання, у пошуках мета - наративів не доходили до постановки питання про повсякденні структури соціуму. Питання про істину в класичній філософії ставилося і розв'язувалося в межах припущення щодо даності свідомості, яка здійснює когнітивні акти, і щодо безпосередньої доступності „самої реальності”, але не щодо кореляції цих процесів, жорстка структура суб'єкт - об'єктної опозиції та гносеологічна спрямованість класичного стилю філософування не дозволила виявити такий „конструкт первинної реальності” (А.Шюц), яким є соціальність.

Соціальність – це категорія, що характеризує сумісність, взаємозумовленість, взаємозалежність життєдіяльності людей. Зумовленість життєдіяльності особистостей і соціальних груп матеріальними духовними результатами життєдіяльності інших людей та груп виявляється на різних рівнях: на рівні світосприймання, на світоглядному рівні і на рівні практичних дій та взаємодії індивідів та груп. З точки зору філософії соціальна реальність описується через феномени буття, дійсності, даності, наявного буття та інших понять. В неокантіанстві, наприклад, царство дійсності існує поряд з царствами цінності і смислу (Г.Ріккерт). В деяких концепціях соціальної філософії та соціології наголос робиться на джерелах соціальної реальності – суб'єктивних чи об'єктивних чи на просторових рамках(наприклад «тут і зараз») рамках. Істотним началом людської соціальності є орієнтація особистостей на формування в процесі постійного стиснення внутрішніх і зовнішніх світів трансцендентальних смислів, що переживаються як причетність до «вселенського буття». В свою чергу, ці смисли впливають і на сам процес стиснення, і на кожен її складову – і на внутрішнє «Я», і на зовнішнє соціальне середовище, вплітаючись у духовні шари цього середовища. Можливість втрати соціальністю своєї істотної характеристики, що виникла завдяки глобалізаційним процесам, не приводить до зникнення (кінця) соціальності як такої, постільки взаємозумовленість і взаємозалежність соціальних суб'єктів у функціональному плані зберігається. Як свідчить соціально-

філософський аналіз, соціальні зміни (термін вводить відомий філософ у 1923 р. У.Огберн), що відбуваються в суспільстві, характеризують реальність зі сторони її рухомості, нестабільності, змінності, динаміки, плинності. У визначеності напрямку з усією очевидністю визначаються два підходи: 1) якщо перший повністю відкидає будь-яку направленість, то другий виходить із визнання того, що всі ці зміни – з необхідністю направляються на будь-який розвиток. Так, для Т.Парсонса цей процес заключається у підвищенні «всезагальної адаптивної здатності» шляхом розвитку в суспільстві еволюційних універсалій. Конфліктні теорії зосереджені на визнанні перерозподілу влади і авторитету (М.Вебер). В емпіричних дослідженнях направленість змін пов'язують з демографічними, екологічними факторами, просторовою мобільністю. У «принципі іманентних змін» і «принципі меж» закономірності соціокультурної динаміки систематизовані П.Сорокіним і представлені у вигляді фаз у ритмі соціокультурного процесу. Визнання випадковості, стохастичності в розвитку соціальної системи як природного процесу, а також нестабільності, нерівноваговості як іманентного стану являє собою радикальний поворот у філософському і соціологічному теоретизуванні. Його результатом стало розширення змістовних рамок поняття «соціальні зміни», що включає сьогодні процеси стохастичності, флуктуаційності, девіантності. Саме тому **дезінтеграція – це розпад, розподіл на частини цілісної структури, послаблення, порушення зв'язків у єдиній системі.**

Слід також враховувати політичні і технологічні фактори, які можуть також сприяти підвищенню ефективності суспільств. Основні типи **екоефективності**: 1) підвищення продуктивності виробництва; 2) покращення якості оточуючого середовища. При аналізі методичного інструментарію слід використовувати також наступні фактори: аналіз видів впливу на оточуюче середовище; екологічну оцінку життєвого циклу товару; аналіз факторів ризику. Господарська діяльність економічних суб'єктів повинна бути ефективною не тільки з економічної, соціальної, але й з екологічної точки зору, що необхідно для досягнення суспільства сталого розвитку. Для подолання дезорганізаційних процесів в суспільстві необхідно правління закону, щоб люди були пов'язані загальними правилами, перед виконанням яких всі є рівними. Вільне суспільство не потребує розпоряджень центральної влади, вона сумлінно працює тому, що його члени приймають певні універсальні правила, які склалися протягом багатьох років, створивши систему, що продукує життєздатний загальний порядок. Особливо С.Хантінгтон наголошував на тому, що **вільне суспільство** діє в умовах закону, який однаково застосовується для всіх суб'єктів політичної діяльності, включаючи і уряд. У вільному суспільстві правила політичної „гри” чітко зафіксовані і виконуються на всіх рівнях – законодавчому, виконавчому, судовому.

Правовий нігілізм і зараз вважається, на жаль, однією з основних рис політичної культури сучасного українського суспільства. Саме тому у подоланні дезорганізаційних процесів має відіграти синергетична парадигма управління, направлена на підвищення дієвості і результативності управління, подолання хаосу і формування правової, соціальної держави, яка відповідає б сучасним тенденціям збереження за національною державою всіх функцій.

В умовах демократичної трансформації, що здійснюється в Україні, винила необхідність якісних змін в ефективних перетвореннях суспільства в усіх сферах життєдіяльності, так як суспільство зіткнулося з фактом відсутності національної інтеграції. Перетворення, що відбуваються, не знаходять належного відгуку у свідомості більшості людей, не викликають в них відповідної трансформації цінностей і моделей поведінки. На сьогодні результати трансформації суспільної свідомості не сприяють побудові єдиної нації, а це негативно позначається на перебігу соціальних і політичних перетворень. **Суспільне буття** – це багатопланове явище, що охоплює всі сфери життєдіяльності в умовах глобалізації. Глобалізація завершує процес відчуження людини. Такий стан справ стає реальністю з формуванням інформаційного суспільства. В умовах такого суспільства зникають не лише протиріччя, а й розмежування між внутрішнім світом суб'єкта та об'єктивним світом. Радикальних змін зазнає людське буття як таке. У процесу глобалізації трансформується духовна свобода людства, яка покладалася раніше на протиставлення внутрішнього світу зовнішньому та знімається розрізнення між живою свідомістю та «штучним інтелектом». Разом з глобалізацією в усіх її сферах виникає не тільки нова багатоманітність зв'язків між державами та суспільствами, значною мірою руйнується структура основних

Принципів, до яких до цього часу вони організовувалися й жили, як територіальні єдності. Глобалізаційні процеси означають крах єдності національної держави та національного суспільства. В суспільствах традиційного типу різке збільшення можливостей окремого індивіда руйнує єдність соціальної системи. Глобалізація кардинальним чином змінює ставлення особи до суспільства і це, зрештою, підриває й розхиляє єдність самого суспільства та призводить до екзистенційної кризи самоідентифікації – як на індивідуальному рівні, так і на рівні спільнот.

Є кілька базових причин, які спричинили трансформаційні невдачі України.

Перша - запозиченість рецептів розвитку. При розробці та реалізації реформ Україна припустилася грубої методологічної помилки. В основу трансформаційних процесів в Україні покладено запозичені моделі перетворень. Водночас були фактично проігноровані

цивілізаційні та геополітичні особливості нашої держави, що потягло за собою розрив між державним майбутнім і національним минулим.

Друга - непослідовність і хаотичність державної політики змін. Постійні коливання між ліберальною і дирижистською моделями реформ, з відчутним ухилом до популізму, що почав набувати деструктивних форм, призвели до того, що в Україні у підсумку не була до кінця реалізована жодна з цих моделей. Суспільство повною мірою відчуло негативні наслідки обох підходів, не дочекавшись їхніх позитивних результатів. Як наслідок, люди перестали розуміти і короткострокові, і середньострокові, і, особливо, довгострокові цілі та терміни їх досягнення. В суспільстві зростає зневіра до перспективних проєктів, посилюється тиск миттєвих інтересів, прагнення негайно увірвати від життя якісь блага.

Третя - неподоланність розколів у суспільстві. Регіональна, мовна, культурна, конфесійна неоднорідність українського суспільства не тільки не трансформувалася у потужний ресурс зростання держави, а й навіть поглиблюється, часом набуваючи небезпечних ознак суспільного розколу. До історично успадкованих розбіжностей додалися й новостворені лінії конфлікту між багатими і бідними, між прихильниками тієї чи іншої політичної сили, до моделювання і активізації і яких, на жаль, безпосередньо долучаються впливові партії і політики України. Відсутність чіткої і послідовної державної політики на зближення та інтеграцію громадян України в єдину політичну і націю призводить до поглиблення процесів «атомізації» суспільства, його розпаду на автономні, замкнені і потенційно конфліктні групи.

Четверта - державницька незрілість управлінських еліт. Політичні сили у своїй діяльності досі залишаються вмотивованими майже виключно власними політичними і економічними інтересами, нездатними до консолідації і мобілізації зусиль навколо реалізації стратегічних інтересів держави, а, відтак, неспроможними хоча б сформулювати ці інтереси.

Крім того, в якості обтяжуючих обставин виступали і такі фактори як довготривала політична криза, що розколола політичний клас і більшість суспільства; громіздкість і неефективність управлінських структур держави; корупція і фактична недоступність інститутів влади для суспільного контролю і корегування функцій; відсутність цивілізованої і ефективної системи арбітражу, передусім, через кризовий стан судової системи, нарешті, морально-правова криза українського суспільства, спричинена незрілою правовою свідомістю більшої частини правлячої еліти і, відповідно, кризою суспільної довіри до основних державних інституцій і, що найбільш небезпечно, держави як такої.

З кожним роком Україна опускається сходами світових рейтингів конкурентоспроможності, відстаючи і від своїх найближчих сусідів. Це означає, що в умовах загострення глобальної конкуренції за

ресурси і на тлі системних зрушень світового політико-економічного і суспільно-гуманітарного порядку, пов'язаних зі стрімким формуванням глобальної економіки і суспільства знань, Україна ризикує потрапити до класу так званих «держав, які не відбулися» (failed states). Сьогодні майбутнє нашої держави залежить від зовнішніх чинників значно більшою мірою, ніж 16 років тому. Розрив між рівнем складності глобальних процесів, в які втягується або вже втягнуто Україну, і тією картиною світу, тими інтелектуальними інструментами, якими користується вітчизняна політична еліта, є дуже драматичним. І у міру поглиблення цього розриву зростатимуть програти держави у глобальній політичній та економічній грі.

Будь-яка конфігурація правлячої більшості сьогодні, на жаль, не в змозі стати локомотивом національного зростання, оскільки нестабільність політичних союзів є визначальною рисою українського політичного стилю, як і вузькість та кон'юктурність цілей, що досягаються за допомогою цих союзів. Є реальна загроза того, що політичні ризики, котрі стримують національний розвиток, далі лише поглиблюватимуться, адже завершення дострокових парламентських виборів 2007 року фактично стає початком президентської кампанії-2009. Не виключена можливість іще одних позачергових виборів до Верховної Ради України. Тому шанси хоча б розпочати найближчим часом глибоку модернізацію держави є мінімальними. Предметом консолідації політичних еліт стосовно розв'язання проблеми-2009 найвірогідніше стане паритет партійно-корпоративних та бізнес-інтересів, а не **спільне бачення національних перспектив**. Можна прогнозувати, що за підсумками президентських виборів 2009 року Україна повернеться на ті ж самі позиції, з яких вона стартувала п'ять років тому, і знову буде змушена вирішувати ті ж самі проблеми, що й сьогодні. Постійно відкладаючи реалізацію системних завдань державного розвитку, політичні еліти створюють «парниковий ефект» напівстабільності, який може вибухнути негативними наслідками після 2009 року.

Саме тоді, а не виключено, що й раніше, почнуть даватися ознаки наслідки технологічної занедбаності вітчизняної економіки, легковажного популізму, реформаторського свавілля, правового нігілізму. Ресурс, який був напрацьований національною економікою за роки підйому, але не був інвестований у майбутнє зростання, вичерпується. За таких умов не лише економічні та гуманітарні перспективи України, а й її державність як така будуть поставлені під сумнів.

Висновки

1. Необхідність побудови національної державності насамперед залежить не лише від процесів відродження української нації, але й від консолідації на національній основі всього населення. Якщо входити з того, що українська держава не прагне бути етнокультурно-

нейтральною, а ній активно здійснюються проекти побудови нації, розповсюджується соціетальна культура територією всієї країни, то слід визначити, що для ефективного здійснення цих перетворень не вистачає дії якогось сильного, але наявного чинника, який зможе певним чином вплинути на вищезгадані процеси.

2. Проблема України полягає в тому, що протягом останніх років своєї незалежності відбувся різкий спад виробництва, який призвів до неможливості використовувати глобалізаційні зміни на свою користь. Україна сьогодні, на жаль, йде шляхом запозичення західних зразків і стандартів життя, але вже починає замислюватися над пошуками свого особливого шляху розвитку. Проблема інтеграції України до світових глобалізаційних процесів пов'язана також з повною переоцінкою цінностей як на рівні індивідуальної, так і суспільної свідомості. Цей болючий процес для багатьох членів українського суспільства призводить, в свою чергу, до кризи самоідентифікації особистості та спільноти в цілому. Процес доручення України до процесів глобалізації та її принципово нового рівня участі у міжнародній політиці цілком може породити й нові проблеми та негативні наслідки – проблеми міжнародного тероризму, коливання курсу валют, постійне зростання цін на енергоресурси тощо. В той же час, гіпотетичні преференції, які Україна має отримати від включення до процесів глобалізації, мають, в кращому разі, перспективу, яка може проявитися в майбутньому, але це не гарантовано.

Отже, Україна знов постала на перехресті траєкторій розвитку. Належить вирішити, яким шляхом рухатись далі: або запозичувати рецепти успіху інших країн, йти у фарватері світових і регіональних процесів інтеграції (стратегія «розчинення» у глобальному соціально-економічному просторі) і тим самим значно обмежувати можливості реалізовувати національні інтереси, або поставити амбітну ціль - досягти максимальної самодостатності у прийнятті доленосних для держави і нації рішень, проклавши свій власний шлях у майбутнє. Цей шлях базується на стратегії суб'єктності України, тобто здатності держави самостійно моделювати розвиток відповідно до національних інтересів, брати активну участь у формуванні міжнародної політики, мати достатній імунітет до глобальних викликів, загроз і коливань світової кон'юнктури.

Подолання негативних тенденцій **залежного розвитку**, що сформувалися в Україні внаслідок непродуманих, хаотичних, несистемних або незавершених реформ, можливе лише шляхом здійснення **системної модернізації** усього комплексу відносин та інститутів - держави, економіки, суспільства. Під модернізацією слід розуміти зміни, спрямовані на скорочення критичних відставань України від рівня розвинутих країн, надання інститутам і відносинам принципово нової сучасної якості. Модернізацію держави, економіки,

суспільства ми визнаємо стратегічним напрямком, інтегральною характеристикою усіх змін і **реформ**.

Сьогодні **провідними суб'єктами модернізації** в Україні здатні виступити:

1. **Громадянське суспільство**, що прагне досягати амбітних цілей національного розвитку і має могутній інтелектуальний потенціал, високий рівень освіченості. Сьогодні є очевидним, що українське суспільство все більше виявляє розуміння необхідності піти на певні витрати задля здійснення проєктів, вираш від яких буде отриманий лише через кілька років або навіть десятиліть.

2. **Держава**, яка ініціювала ринкові та демократичні перетворення і має всі важелі для їх здійснення.

3. **Національний бізнес**. Україна - одна з небагатьох країн на пострадянському просторі, де є достатньо сильний й амбітний національний бізнес. Досі найбільш ліквідні об'єкти і сектори вітчизняної економіки знаходяться під контролем підприємців з українським громадянством, які тією чи іншою мірою асоціюють себе і своє майбутнє з Україною, отже, є безпосередньо зацікавленими в успіху проєкту побудови суверенної та самодостатньої України.

Головним інструментом реалізації системного модернізаційного проєкту в Україні має бути не мобілізація державою бізнесу та суспільства для досягнення переважно чужих їм цілей, а мотивація стати повноцінними агентами розвитку, партнерами держави. Необхідно консолідувати новаторські імпульси, що генерують здорові сили суспільства, держави та бізнесу в єдину загальнонаціональну хвилю модернізації.

«Український форум» пропонує Національну стратегію розвитку «Україна-2015», метою якої є входження України до кола розвинених країн світу в історично стислий проміжок часу. стратегія базується, по-перше, на досягненні суб'єктності держави, тобто здатності самостійно визначати власне майбутнє; і, по-друге, на здійсненні масштабної модернізації суспільства, економіки, держави. Ми стверджуємо, що модернізаційний проєкт в Україні можливий лише в умовах суспільної налаштованості на модернізаційні зміни.

Перспективи подальших досліджень:

- ✓ аналіз глобалізації як виміру сучасності;
- ✓ методологічні засади дослідницьких концепцій процесу глобалізації;
- ✓ українське суспільство у вимірах глобалізаційних процесів сучасності;
- ✓ антропо-філософський аналіз дезінтеграційних процесів сучасності;
- ✓ антропологічні виміри суспільства ризику в синергетичній теорії глобалізації;

✓ аналіз процесів самоорганізації, в ході яких створюється, відтворюється чи удосконалюється організація складної динамічної системи;

✓ аналіз соціогенезису як зародження, становлення і розвитку соціальної структури суспільства через установа матеріальних, соціальних, духовних, емоціональних, естетичних, етичних та інших зв'язків для людини.

Джерела

1. Галушко М.М. Філософсько-антропологічний зміст феномену „повсякденність” в горизонті життєвого світу / Автореферат дис.... канд. філософ. наук. - Київ, 2007. - 19 с.

2. Бондаревич І.М. Духовна цілісність особистості як атрибут саморозгортання людини / Автореферат дис. ... канд.. філософ. наук. – Київ, 2008. - 20 с.

3. Мельник В.В. Етнонаціональне буття людини в умовах культурної глобалізації: філософсько-антропологічний аналіз / Автореф. Дис.... канд....філософ. наук. - Київ, 2006. - 20 с.

Стаття надійшла 27.08.2008 р.